

Undersøgelse om afvandingsforhold. Danske planteavlskonsulenter.

Spørgeundersøgelse gennemført blandt alle danske
planteavlskonsulenter i perioden 27.01.2011 – 17.03.2011

Jan Hjeds. April 2011.

Undersøgelsen er designet af og gennemført med reference til Jan Hjeds.

Alt pc-teknisk arbejde med generering af program, opstilling og udsendelse af spørgeskemaer, samt indsamling og opgørelse af resultater er udført af Casper Szilas.

Undersøgelsen er gennemført som udsendelse af e-mail med opfordring til at deltage i undersøgelsen, der er gennemført online. Der har været mulighed for at gå tilbage og ændre svar, eller at starte forfra. Kun sidst registrerede svar indgår i opgørelsen, idet indsendelse af nyt svar annullerer tidligere svar. Det har ikke været muligt at gå videre til næste spørgsmål uden at svare.

Opgørelsen af svar er automatisk genereret.

Undersøgelsens resultat vises som % af svarere, der angiver det pågældende svar.

Andelen af svarere, der svarer ”ved ikke”, er opgjort som andel af samtlige svar.

I undersøgelsens opgørelse og analysen af svarene herunder, refererer XX % til den andel af alle svarere *med en holdning*, der har afgivet det refererede svar. Andelen er således opgjort som:

Antal svarere med pågældende svar x 100

(Antal svarere i alt – ved ikke)

Samtlige svar med holdning summer således til 100 %.

Spørgeskemaet er udsendt til alle danske planteavlskonsulenter. Der er modtaget 141 svar.

Jan Hjeds
cand.agro.
Elvedgårdsvej 6
5474 Veflinge
Tlf.: 64801010
hjeds@c.dk

Casper Szilas
Cand.agro, ph.d.
GPS Agro
Glænøvej 310
4230 Skælskør
Tlf.: 58143024
info@gpsagro.dk

Sammendrag og konklusion

Det vurderes, at landets største teoretiske og praktiske faglige viden om afvanding er samlet hos landets planteavlskonsulenter.

Undersøgelsens formål er at indsamle denne viden.

Undersøgelsen viser konsensus blandt Danmarks planteavlskonsulenter om følgende:

- Afvanding til fuld dybde er afgørende for rentabel planteproduktion.
- Afvandingsdybden kan ikke reduceres.
- Den aktuelle vandløbsvedligeholdelse er utilstrækkelig.
- Der er forskel på forvaltningen mellem kommuner.
- Der er ikke tillid til QH-princippet (blandt de få konsulenter der kender princippet)
- Der forventes store afvandingsmæssige problemer af vandplanernes vandløbsindsats.
- Bekymringen for dræned arealer er større end bekymringen for ånære arealer.

46 % af konsulenterne forventer store problemer for afvandingen af mineraljorder.

48 % af konsulenterne forventer påvirkning af mindst 10 % af Danmarks samlede areal (mindst 430.000 ha), hvis vandplanernes indsatskrav gennemføres, mens kun 3 % forventer en påvirkning på 86.000 ha eller derunder.

71 % af konsulenterne forventer betydelige økonomiske tab.

Flere konsulenter er i bemærkningerne meget kritiske overfor Vandplanernes vandløbsindsats, herunder specielt indvirkningen på og risikoen for ødelæggelse af drænanlæg.

Opgørelse

I analysen af svarene herunder, refererer XX % til den andel af alle svarere *med en holdning*, der har afgivet det refererede svar. Det vil sige ved ikke svar indgår ikke.

Undersøgelsens hovedresultater er opsummeret herunder. Hvor svarprocenten med holdningstilkendegivelse er under 90 %, er det angivet.

Hele undersøgelsen i form af følgebrev, spørgeskema og samtlige svar kan ses som bilag 1 herunder.

Vigtigheden af effektiv afvanding til traditionel dybde

Undersøgelsen afdækker vigtigheden af afvanding til traditionel dybde.

97 % mener, at afvanding til traditionel dybde er af stor eller afgørende betydning for rentabel planteproduktion.

90 % mener, at effektiv afvanding ikke kan opretholdes, hvis afvandingsdybden reduceres.

Aktuel vandløbsforvaltning i relation til afvanding

Undersøgelsen afdækker konsekvenserne af den allerede gennemførte miljøvenlige vandløbsforvaltning, udtrykt ved ændringen fra 1990 til nu.

48 % mener, at den aktuelle vandløbsforvaltning har medført stor eller meget stor forringelse af afvandingen, mens kun 4 % mener, at der er tale om en lille eller ingen ændring. Ingen finder, at der er sket en forbedring.

81 % finder, at den aktuelle vandløbsvedligeholdelse er noget eller meget utilstrækkelig til at sikre effektiv afvanding.

42 % finder, at afvandingsproblemerne som konsekvens af den aktuelle vandløbsforvaltning er store eller meget store, mens ingen finder, at den aktuelle forvaltning ikke giver problemer.

Siden 1990 er mange vandløbsregulativer omlagt til såkaldte QH-regulativer, der baseres på vandstrømsmåling i særlige målepunkter. Der er kun få svarere, der er bekendt med princippet, men blandt de 16 % svarere med en holdning, er der 81 %, der har mistillid til princippet.

98 % finder, at der er nogen, store eller meget store forskelle i vandløbsforvaltningen mellem forskellige kommuner, mens kun 2% finder, at der er lille eller ingen forskel.

Fremtidig vandløbsforvaltning i relation til afvanding

Undersøgelsen afdækker konsulenternes forventninger til konsekvenserne af vandplanernes vandløbsindsats.

76 % forventer, at vandløbsindsatsen medfører store eller meget store afvandingsmæssige problemer, mens kun 2 % forventer, at vandplanerne kan implementeres uden eller med små problemer

46 % forventer store eller meget store problemer for afvandingen af mineraljorder, mens ingen svarere forventer, at der ingen problemer er.

91 % forventer store eller meget store problemer for afvandingen af humusarealer (jb. 11)

37 % forventer størst konsekvenser for drænedede arealer, mod kun 12 %, der venter størst konsekvenser for ånære arealer. 46 % angiver størst konsekvenser for både ånære og drænedede arealer.

83 % af svarerne skønner, at vandløbsindsatsen vil føre til påvirkning af over 5 % af Danmarks areal (svarende til mindst 215.000 ha), heraf forventer 48 %, at indsatsen vil påvirke mindst 10 % af Danmarks areal, svarende til mindst 430.000 ha.

Kun 3 % af svarerne forventer en påvirkning under 2 % af Danmarks samlede areal, svarende til 86.000 ha. Til gengæld forventer 13 % af svarerne, at påvirkningen vil være over 25 % af arealet svarende til over 1 mio. ha. Kun 75 % af alle har taget stilling til dette spørgsmål.

71 % forventer betydelige eller meget betydelige økonomiske tab som følge af vandplanernes vandløbsindsats. Kun 3 % venter begrænset eller intet økonomisk tab.

Flere konsulenter er i bemærkningerne meget kritiske overfor Vandplanernes vandløbsindsats, herunder specielt indvirkningen på og risikoen for ødelæggelse af drænanlæg.

4 udvalgte bemærkninger / konsulentudtalelser er gengivet herunder:

”Den nye plan er helt hul i hovedet, Ændret vandløbsvedligehold vil føre til opstuvning i drænene og have negative konsekvenser mange hundrede meter fra vandløbene. Mange dræn blev nedgravet med håndkraft for 100 år siden. En enorm kraftanstrengelse, der næppe var blevet gennemført, hvis det ikke havde betydning for avlen på markerne. Derfor er det tåbeligt at ødelægge produktionsgrundlaget, for nogle næppe målbare resultater. Rens spildevandet fra byerne hele vejen rundt om Østersøen. Det vil spare vandmiljøet for måske 300000 ton kvælstof.”

”Det er sikkert at der vil blive arealer som bliver mindre egnet til dyrkning. Jeg ser problemet mest som afledte problemer længere væk fra vandløb. pga. at dræn kommer til at fungere dårligere. I områder med meget flade arealer vil der kunne sker betydelig forringelse af afvanding lang fra vandløb med ændre vedligeholdelse.”

”Jeg har været sekretær for vandløbslaug i ca 20 år. Før kommunalreformen havde man gensidig tillid/respekt mellem forvaltningens og landbrugets viden i kommunerne. Amtenes forvaltninger var bedrevidende. Nu er sidstnævnte tendens fremherskende i kommunerne. Jeg gruer for miljøcentrenes holdninger og indflydelse. Der mangler betydelige flere virkemidler og valgfrihed, hvis landbruget skal overleve.”

”Jeg ser for mig at hævet vandstand i vandløb vil få konsekvenser langt væk for vandløbene, både med oversvømmelser af marker og evnen til at dræn kan holde sig rene for jord og rødder, hvis dræn konstant er fyldte med vand fordi udløb er under vandlinien. Det synes jeg er en overset trussel, som ikke er en del af debatten.”

Bilag 1

Formål:

Denne undersøgelse vedrører konsekvenserne for afvandingen ved implementering af Miljøministeriets vandplaner. Opfattelsen i praksis synes meget forskellig fra opfattelsen i Miljøministeriet og hos Miljøministeriets rådgivere.

Det vurderes, at **landets største teoretiske og praktiske faglige viden er samlet hos landets planteavlskonsulenter, og denne viden ønskes derfor indsamlet, med det formål at kvalificere debatten**. Alle landets planteavlskonsulenter opfordres derfor til at udfylde nærværende korte spørgeundersøgelse.

Deadline er kort; svarene skal bruges snarest. Du opfordres derfor til at svare nu, i stedet for at vente. Dit svar er vigtigt for at sikre undersøgelsens udsagnskraft.

Undersøgelsen gennemføres af agronom Jan Hjeds, og bakkes op af Landbrug og Fødevarer, Axelborg og Videncentret for Landbrug.

Jan Hjeds arbejder på frivillig og privat basis med at bidrage til at kvalificere debatten og sikre, at beslutningerne omkring Danmarks fremtidige afvanding træffes på et oplyst grundlag. Arbejdet sker uden tilhørsforhold til organisationer af nogen art (www.vandplan.dk).

Kontakt:

Spørgsmål om undersøgelsen kan rettes til Jan Hjeds, Elvedgårdsvej 6, 5474 Veflinge. Tlf.: 64 80 10 10. Mob.: 28 80 10 10 E-mail: hjeds@c.dk

Referencer:

Carl Åge Pedersen. Direktør. Planteproduktion. Videncentret for Landbrug. E-mail: cap@vfl.dk
Flemming Nør-Pedersen. Vand- og Naturchef. Landbrug & Fødevarer. E-mail: fnp@lf.dk

[Gå til spørgeskemaet](#)

Hvis du fortryder, kan du altid starte forfra på spørgeskemaet via linket her. **Kun** den sidst udfyldte version registreres.

Spørgsmål 1 af 14:

Emne 1 : Vigtigheden af effektiv afvanding til traditionel dybde

a) Hvor vigtig er effektiv afvanding for rentabel planteproduktion?

Ved ikke	3 % af alle 141 svar
Uden betydning	0 % af alle med holdning
Lille betydning	0 %
Nogen betydning	3 %
Stor betydning	29 %
Afgørende betydning	68 %

Spørgsmål 2 af 14:

b) Kan effektiv afvanding opretholdes, selvom afvandingsdybden reduceres?

Ved ikke	7 % af alle svar
Ja	10 % af alle med holdning
Nej	90 %

Spørgsmål 3 af 14:

Emne 2: Aktuel vandløbsforvaltning i relation til afvanding

Vandløbsforvaltningen er ændret i perioden 1990 - nu. Grødeskæring, oprensning og regulativer er ændrede (miljøvenligere) mange steder.

a) Hvordan er afvandingen ændret som følge af ændret vandløbsvedligeholdelse (eller regulativændringer)?

Ved ikke	10 % af alle
Stor forbedring	0 % af alle med holdning
Nogen forbedring	0 %
Lille forbedring	0 %
Uden betydning	0 %
Lille forringelse	4 %
Nogen forringelse	48 %
Stor forringelse	33 %
Afgørende forringelse	15 %

Spørgsmål 4 af 14:

b) Vurder de aktuelle afvandingsmæssige problemers samlede omfang (som konsekvens af den aktuelle vandløbsvedligeholdelse)?

Ved ikke	5 % af alle
Ingen problemer	0 % af alle med holdning
Små problemer	6 %
Nogen problemer	52 %
Store problemer	32 %
Meget store problemer	10 %

Spørgsmål 5 af 14:

c) Er den aktuelle vandløbsvedligeholdelse (-forvaltning) tilstrækkelig til at sikre effektiv afvanding?

Ved ikke	4 % af alle
Ja	1 % af alle med holdning
Lidt utilstrækkelig	18 %
Noget utilstrækkelig	51 %
Meget utilstrækkelig	30 %

Spørgsmål 6 af 14:

Vandstrømsmåling (Q/H-måling) anvendes som regulativgrundlag i nogle regulativer.

d) Er Du bekendt med Q/H-regulativprincippet?

Ja	20 %
Nej	80 %

Spørgsmål 7 af 14:

e) Har du tillid til Q/H-regulativprincippet?

Ved ikke	84 % af alle
Tillid	19 % af alle med holdning
Mistillid	81 %

Spørgsmål 8 af 14:

Kommunen er vandløbsmyndighed.

f) Er der forskelle i vandløbsforvaltningen mellem kommuner?

Ved ikke	19 % af alle
Ingen forskel	0 % af alle med holdning
Lille forskel	2 %
Nogen forskel	54 %
Stor forskel	33 %
Meget stor forskel	11 %

Spørgsmål 9 af 14:**Emne 3: Fremtidig vandløbsforvaltning i relation til afvanding**

Fuldt implementeret omfatter Miljøministeriets Vandplaner ændret (reduceret eller ophørt) vedligeholdelse og/eller vandløbsrestaurering (udlægning af grus) i 7.300 km af Danmarks 28.000 km målsatte vandløb.

Redegør for dine forventninger, med baggrund i aktuelle erfaringer og forventede klimaændringer, såfremt indsatsen i Miljøstyrelsens Vandplaner gennemføres fuldt ud.

a) Vurder de afvandingsmæssige problemers samlede omfang (som konsekvens af den samlede planlagte indsats)?

Ved ikke	2 % af alle
Ingen problemer	0 % af alle med holdning
Små problemer	2 %
Nogen problemer	21 %
Store problemer	45 %
Meget store problemer	31 %

Spørgsmål 10 af 14:

Vurder problemernes omfang for henholdsvis mineraljord og humusjord (JB 11):

b) Vurder de afvandingsmæssige problemers omfang for mineraljordsarealer?

Ved ikke	4 % af alle
Ingen problemer	0 % af alle med holdning
Små problemer	8 %
Nogen problemer	45 %
Store problemer	33 %
Meget store problemer	13 %

Spørgsmål 11 af 14:**c) Vurder de afvandingsmæssige problemers omfang for humusarealer (JB 11)?**

Ved ikke	6 % af alle
Ingen problemer	0 % af alle med holdning
Små problemer	1 %
Nogen problemer	9 %
Store problemer	41 %
Meget store problemer	50 %

Spørgsmål 12 af 14:

Vurder, hvor de økonomiske konsekvenser er størst. Er det de afvandingsmæssige konsekvenser for drænede arealer eller oversvømmelse af ånære arealer, der er økonomisk mest betydningsfuldt?

d) De økonomiske konsekvenser er mest betydningsfulde for?

Ved ikke	5 % af alle
Ånære arealer	14 % af alle med holdning
Drænede arealer	37 %
Begge	49 %

Spørgsmål 13 af 14:

Vurder de arealmæssige konsekvenser, såfremt Vandplanernes vandløbsindsats gennemføres fuldt ud (7.300 km af 28.000 km).

e) Dit skøn angives som % af Danmarks samlede areal, der påvirkes:

Ved ikke	25 % af alle
Ingen påvirkning	0 % af alle med holdning
0-0,5%	0 %
0,5-2%	3 %
2-5%	14%
5-10%	35 %
10-25%	35 %
Over 25%	13 %

Spørgsmål 14 af 14:

f) Vurder de økonomiske konsekvenser, såfremt Vandplanernes vandløbsindsats gennemføres fuldt ud.

Ved ikke	6 % af alle
Ingen tab	0 % af alle med holdning
Begrænset økonomisk tab	3 %
Noget økonomisk tab	26 %
Betydeligt økonomisk tab	50 %
Meget betydeligt økonomisk tab	21 %

Bemærkninger: Der er modtaget 22 bemærkninger:

En reduceret/ophør af vandløbsvedligeholdelse vil i lavbundsområder medføre, at vådbundsplanter som lysesiv vil dominere plantedækket, hvorfor arealerne ikke længere vil være støtteberettigede. Dermed fjernes incitamentet for pleje af de lysåbne arealer, der derfor vil gro til i krat, hvilket mig bekendt ikke er en erklæret målsætning.

Jeg er i denne forbindelse lidt uden for mit fagområde som er kvægbrug, men har tilladt mig at svare efter bedste evne og overbevisning - kasser bare svaret, hvis jeg er uden for målgruppen, men jeg var interesseret i at læse alle spørgsmålene.

Kommentar til spørgsmål hvor der er svaret ved ikke. Alt andet lige vil en hævnning af afvandingsdybden forringe afvandingen. Nogle rammes meget hårdt økonomisk afhængig af beliggenhed og driftsform. Andre påvirkes stort set ikke. Alle der påvirkes væsentligt af restriktioner bliver "ramt" når ejendommen skal sælges. Det er tidligere set at blot der er tale om restriktioner i et område (f.eks. natura 2000) er det svært at sælge husdyrbrug.

det er ret svært at generalisere så meget. Der er store forskelle i hvordan afvandingen er opstrøms- og nedstrøms. Nogle ejendomme/egne vil blive ramt meget hårdt økonomisk, andre vil kun opleve minimale ændringer.

Spørgsmål 13 er vanskeligt at besvare, da jeg ikke kender forholdene i andre del af landet tilstrækkeligt godt til at sætte pct. på for hele landet.

Enkelte bedrifter rammes langt værre end andre. For bedrifter med store lavbundsarealer kan reduceret afvandning ødelægge produktionsgrundlaget.

Jeg synes det er tankevækkende at højt uddannede menesker placeret på kontorere i københavn vil/kan ødelægge ca. 100 års hårdt dræningsarbejde (i starten med skovl og spade "håndkraft") på ganske kort tid, da resultatet af deres foreslag vil være; mange dræn der "sander til" pga. hævede bundkoter i vandløb. Dels pga. manglende vedligeholdelse og dels pga. i fyldning af grus og sten. Og det er da mærkeligt, at man ikke kunne finde ud af at rense vandløbene rigtigt op (dvs lidt under bundkoten) og så fylde de "berømte" sten i op til den gamle bundkote. Så havde alle været :)

Mange vurderinger ligger tæt på "middel" i skalaen. Det skyldes, at de fleste spørgsmål lægger op til en gennemsnitsbetragtning. De mest berørte ejendomme vil helt eller delvist få umuliggjort deres markbrug, mens andre vil være helt upåvirkede

Der spørges til de økonomiske konsekvenser på landsplan. Det har jeg ikke kendskab til, kun lokale.

Flere af spørgsmålene er rettet mod store områder og noget generelle mht til virkning. Der er en del ubekendte forudsætninger i vurderingerne.

Spørgeskemaet er alt for generelt. Der vil naturligvis være områder og landmænd som bliver meget hårdt ramt af ændring i vandløbsvedligeholdelse. I vores område er der få vandløb, hvor der skal ændres i vedligeholdelse. Det er praktisk taget uden betydning for produktionsjordene. Men hvordan kommer de foreslåede restaureringer til at ske? Bliver det nødvendigvis et vandløb der afdræner dårligere? Eller bliver det smukke gensnoninger af vandløb i vores enge, med lokale opstævninger af vandet med grus og sten? Det er der vel konkret ingen der ved - hvad er beløbet, som kommunerne får til arbejdet? Hvor langt når de reelt med dette beløb. Jeg tror ikke på at der er nogen der er interesseret i meget våde enge, som yderligere vanskeliggør plejen af naturarealerne. Når miljømedarbejderne i kommunerne skal udmynte vandplanerne, så vil der blive taget praktiske- og naturmæssigt rimelige beslutninger.

rigtig god idé, med spørgeskema. Jeg håber også I sender det til private planteavlskonsulenter - nogle af disse har stor ekspertise på området. Angående vandplaner og Natura 2000 planer er det rystende at der ingen konsekvensberegninger indgår i forslagene når det drejer sig om ændret afvandet. Det er bevist fortiet! På nogle ejendomme vil oversvømmelser betyde komplet ophør med landbrugsdrift.

Spørgsmål 14 af 14: Store økonomiske konsekvenser som følge af at produktionsarealet reduceres og dermed faldende ejendomsværdi. Det må forventes at efterspørgslen er større på velafvandet produktionsjord end på arealer med herlighedsværdier.

Den nye plan er helt hul i hovedet, Ændret vandløbsvedligehold vil føre til opstuvning i dræningerne og have negative konsekvenser mange hundrede meter fra vandløbene. Mange dræn blev nedgravet med håndkraft for 100 år siden. En enorm kraftanstrengelse, der næppe var blevet gennemført, hvis det ikke havde betydning for avlen på markerne. Derfor er det tåbeligt at ødelægge produktionsgrundlaget, for nogle næppe målbare resultater. Rens spildevandet fra byerne hele vejen rundt om Østersøen. Det vil spare vandmiljøet for måske 300000 ton kvælstof.

Min vurdering er, at de økonomiske og omfangsmæssige påvirkninger variere meget afhængig af lokalitet, og nuværende anvendelse (intensitet) af arealer. Derfor har det været lidt svært for mig, at svare præcist på spørgsmålene.

Jeg ser for mig at hævet vandstand i vandløb vil få konsekvenser langt væk for vandløbene, både

med oversvømmelser af marker og evnen til at dræn kan holde sig rene for jord og rødder, hvis dræn konstant er fyldte med vand fordi udløb er under vandlinien. Det synes jeg er en overset trussel, som ikke er en del af debatten.

Besvarelsen er lavet udfra de arealer som bliver påvirket. Ændret vedligeholdelse betyder at de ånære arealer i mange tilfælde slet ikke kan dyrkes længere = ingen indtjenning. De tilstødende drænedede arealer vil afhængig af sæsonens vejr nedbør give ustabil afkast.

Adskillige af spørgsmålene burde uddybes mere, alt afhænger af den konkrete situation, er det f.eks. den enkelte mark der tænkes på eller er det for det samlede landbrugsareal i DK?

Jeg arbejder i et område østjylland hvor der er fornuftigt hæld på vandløbene. Nogen spørgsmål besvares ud fra lokal kendskab andre bedes jeg svare på ud fra påvirkningen totalt i Danmark - her bliver svarene svagere

Det er sikkert at der vil blive arealer som bliver mindre egnet til dyrkning. Jeg ser problemet mest som afledte problemer længere væk fra vandløb. pga. at dræn kommer til af fungere dårligere. I områder med meget flade arealer vil der kunne sker betydelig forringelse af afvanding lang fra vandløb med ændre vedligeholdelse.

Angivelserne er ikke markeret i yderpunkterne, da der formentlig spørges efter den gennemsnitlige påvirkning. På specifikke arealer og/eller for enkelte lodsejere kan problemerne blive meget store. Ændringen af vandstanden i de enkelte vandløb er naturligvis afgørende for, hvor store arealer i oplandet der påvirkes. Set fra et fagligt synspunkt må vi opfordre til, at alle konsekvenser af tiltagene ikke blot beregnes i modeller, men også følges op med konkrete vurderinger i marken. Der bør findes svar på, hvorledes man kan vurdere rodudviklingen før og efter en ændring.

Jeg har været sekretær for vandløbslaug i ca 20 år. Før kommunalreformen havde man gensidig tillid/respekt mellem forvaltningens og landbrugets viden i kommunerne. Amternes forvaltninger var bedredende. Nu er sidstnævnte tendens fremherskende i kommunerne. Jeg gruer for miljøcentrenes holdninger og indflydelse. Der mangler betydelige flere virkemidler og valgfrihed, hvis landbruget skal overleve, Jeg vil kræve virkemidler som sandfang, brinkstabilisering, dobbeltprofilvandløb, forsinkelsesbassiner, okkersøer og vinterokkersøer i virkemiddel kataloget. K.R.P.